

Değerli Başkanlar, TÜRKONFED ve Çukurova SİFED'in Değerli Üyeleri, Saygıdeğer Konuklar, Değerli Basın Mensupları,

Sizleri şahsım ve TÜSİAD Yönetim Kurulu adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Bugün Mersin'de siz değerli iş insanları ile birlikte olmaktan büyük mutluluk duyuyorum.

TÜSİAD olarak 50. Kuruluş yıl dönümümüz olan geçen yıl, ülkemizin geleceği için hazırladığımız bir çalışmayı kamuoyuyla paylaştık.

Ekim ayında tanıtımını yaptığımız “Yeni Bir Anlayışla Geleceği İnşa” adlı çalışmamız, iki yıllık sıkı bir çalışma sürecinde tamamlandı. Çıkış noktamız, ülke olarak yeni bir hikaye yazmak gerektiğini düşünmemizdi. Bugün burada sizlerle bu çalışmamızı bir kez daha paylaşacak olmaktan mutluluk duyuyorum. Bugün aramızda, projemizin koordinatörü sevgili Hüsamettin Onanç da bulunuyor. Sevgili Hüsamettin Onanç'a değerli katkıları için çok teşekkür ediyorum. Sizlerle bugün kapsamlı nüshası paylaşılan raporu kaleme alan Dr. Ümit İzmen'e ve süreç boyunca tüm katkı verenlere de teşekkür ediyorum.

Birazdan çalışmamızın ana fikrine ve önemli noktalarına değineceğim. Ancak önce, günümüzde hepimizin gündemini meşgul eden sorun alanlarıyla ilgili değerlendirmelerimi paylaşmak istiyorum. Küresel ve ulusal düzeydeki sorunlarımızın çözümünün, geleceği yeni bir anlayışla inşa etme anlayışımızla yakından ilişkili olduğunu düşünüyorum.

Değerli Konuklar,

Dünyada olağan üstü bir dönemden geçiyoruz.

Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına yönelik Rusya'nın kabul edilemez saldırısı büyük bir insani drama neden oldu. Bu saldırı, caydırıcı girişimlerle durdurulmadığı takdirde hem insani açıdan, hem de kurallara dayalı liberal demokratik düzen ve bölge ülkelerinin güvenliği açısından yeni risklere yol açacak.

Yeni küresel denklem, Türkiye açısından dış ilişkilerini transatlantik alem ve Avrupa Birliği üyelik süreci açısından tazeleme gereğini ortaya koydu. Türkiye hem Batı ile hem de bölge ülkeleriyle sorunlarını giderme yolunda adımlar attı. Montreux Sözleşmesi'nin bölge ülkeleri açısından sağladığı hassas denge daima gözetilirken, NATO ittifakının caydırıcılığının da ülkemiz güvenliğine sağladığı katkı göz önünde bulundurulmalı. Türkiye'nin yoğun girişimleri ile Rusya ve Ukrayna Dışişleri Bakanları'nın yarın Antalya'da bir araya gelecek olmalarının, krize diplomatik çözüm arayışlarına büyük katkı sağlamasını umut ediyoruz.

Diğer taraftan, Avrupa ve çevre ülkelerle Rusya arasında var olan dengesiz ekonomik bağımlılık ilişkisinin yarattığı siyasi ve ekonomik maliyetler gündemde. Nitekim Avrupa Birliği, başta enerji alanı olmak üzere kaynak çeşitlendirme yolunda kapsamlı adımlar atmaya başladı. Bu dönemde öne çıkan konular: kural

temelli ekonomik düzenin güçlenmesi ve savunma alanında yeni yapılanma. Yeşil ve dijital dönüşüm, enerji, tedarik zincirleri ve hammadde tedarikinde sorunların ortak bir yaklaşımla ele alınması da kaçınılmaz.

Değerli Konuklar,

Ekonomik ajandada son dönemde takip ettiğimiz enflasyon ve para politikası gibi öne çıkan başlıklar Rusya-Ukrayna savaşı ile beraber tamamen eksen değiştirdi. Hali hazırda artmaya devam eden global enflasyon ile tüm küresel tedarik zinciri ve enerji fiyatları daha da belirsiz bir patikaya girdi. Rusya'ya uygulanan yaptırımlar ve bunların karşılığında Rusya'nın atacağı adımlar hem küresel ekonomide hem de Türkiye ekonomisinde belirleyici olacak.

Yaşanan gerilim Türkiye ekonomisini enflasyon, beklentiler, finans, dış ticaret ve turizm kanalları üzerinden etkilemekte. Rusya'nın önemli miktarda enerji arzını sağladığı Avrupa'da da enerji kaynaklı yavaşlama riski mevcut. Öte yandan, petrol, hububat ve metal gibi emtia fiyatları artmaya devam ediyor. Ülke ekonomimiz için hızla tedbir almamız gereken ve son derece maliyetli bir süreç girmiş durumdayız.

Türkiye ekonomisi 2021 yılında %11 gibi oldukça yüksek bir büyüme kaydetti. Yaklaşık 800 milyar dolara gelen bir milli gelirimiz ve 9500 dolar seviyesinde bir kişi başı milli gelirimiz mevcut. Fakat tüm bunların yanı sıra %55'lere gelmiş ve yükselmeye de devam eden bir enflasyonumuz var. Dünyada ise enflasyon son 20-30 yılın en yükseğinde olmasına rağmen halen %7-8 seviyesinde. Üzülerek belirtmeliyim ki bu enflasyon ortamında refah kaybı çok ciddi boyutlara varmış durumda. İşte bu yüzden en baştan bu yana enflasyon %20'lerdeyken çok dikkatli olmamız gerektiğinden bahsediyorduk. Hali hazırda iktisadi çerçevede enflasyon ile tam mücadele edemiyorken bir de bu krizle karşı karşıya kaldık. Keşke çokça konuşulduğu gibi vergi indirerek enflasyonla mücadele mümkün olsa, o zaman tüm dünyada herkes de bu yöntemi benimserdi. Ama bugün de görüyoruz ki enflasyonla mücadelede bilimin bize sunduğu iktisadi yöntemlere geri dönmemiz gerekmemekte.

Türkiye'nin küresel para politikasında değişimin eşliğinde emsallerine göre tercih ettiği farklı patika, Rusya-Ukrayna savaşı ile, riskleri daha da artırdı. Savaşla birlikte küresel ölçekte artmaya başlayan fiyatları da göz önünde bulundurarak, enflasyona karşı atacağımız adımlarda çok daha temkinli olmamız gereken bir süreç girdik. Bugüne kadar bir şekilde geldik fakat bundan sonrasında global ortam bizi çok daha riskli bir süreç soku. İktisadi olarak tam hazırlıklı değiliz. Hem dış finansman ihtiyacımız çok yüksek ve her geçen gün yükseliyor, hem dövizle erişim maliyeti artıyor, hem de içeride şiddetli bir refah kaybı mevcut. Maalesef bu süreç de %11 gibi son derece yüksek büyüdüğümüz bir dönemde gerçekleşiyor. Nasıl bir büyüme tercih ettiğimizi tekrar değerlendirmeliyiz. Bugünkü gibi hızlı ve yüksek gözükürken aslında fakirleştiren bir büyüme mi istiyoruz, yoksa fiyat istikrarının öncelikli olduğu kalkınmayı sağlayan, refahı artıran sürdürülebilir bir büyüme modeli mi istiyoruz. Bugün itibari ile ekonomide temenni ettiklerimizden her geçen gün uzaklaştığımızı, halihazırda açıklanan tüm rakamlar net ortaya koymakta. Üstelik henüz bu rakamlarda savaşın da etkisini görmüş değiliz.

Tüm bu gelişmeler ışığında zor bir 2022 geçireceğimizi bilmeliyiz. Türkiye ekonomisi, krizlerle mücadeleyi iyi bilen, doğru adımlar atıldığı takdirde esnek ve güçlü bir ekonomidir. Bu süreçten, ancak ve ancak doğru mücadele araçlarını doğru zamanlama ile kullanırsak en az hasarla çıkmamız mümkün olabilir. Şunu unutmayalım, savaş dolayısıyla tüm dünya ekonomileri hasar görecektir. Burada bunu en aza indirebilmekten bahsediyoruz.

Değerli Konuklar,

Pandemi sürecinde tecrübe ettiğimiz küresel tedarik zincirlerinin kritik yapısı, Rusya ve Ukrayna savaşı ile birlikte ülkelerin gündeminde üst sıralarda. Enerji arz güvenliği ve gıda güvenliği, bu hassas gündemde politikalarımızın sürdürülebilirlik temelleri üzerine inşa edilmesi ihtiyacını gözler önüne seriyor.

Enerji arz güvenliği ve iklim krizi gerçeğini odağına alan bir enerji dönüşümünü tesis etmeliyiz.

Üzüntü ile takip ettiğimiz savaş ortamı, kendine yeterli, riski iyi yönetilen ve dirençli bir enerji sisteminin ne kadar önemli olduğunu bizlere yeniden hatırlattı. Bunun sağlanmasına yönelik tartışmalara aktif ve yapıcı katkı sağlanması kritik önemdedir. İklim Şurasında alınan kararlar doğrultusunda bu yıl içinde hazırlanması öngörülen Uzun Dönemli Enerji Planı'nın arz güvenliği, öngörülebilirlik ve sürdürülebilirlik prensiplerini bütüncül gözetmesi kritik önem taşıyor.

Süreç içinde yapılan düzenlemelerin de bu temel prensipleri göz önünde bulundurması, serbest piyasa uygulamalarından uzaklaşmaması ve güçlü bir istişare süreci içinde gerçekleştirilmesi kritik önemdedir. Enerjiye tüm kesimlerin erişimi amacıyla ihtiyaç sahibi vatandaşlarımıza doğrudan destek doğru yönde atılmış bir adım olmuştur. Öte yandan, geçtiğimiz hafta sonu Nükleer Düzenleme Kanununa eklenen maddenin, hem yenilenebilir enerji yatırımlarının sürdürülebilirliğini ciddi ölçüde riske atacak hem de yatırım ortamının öngörülebilirliğini olumsuz etkileyecek nitelikte olduğunu değerlendiriyoruz. Bu süreç yeşil dönüşüm hedefini de desteklemeyecek, uzun vadede ekonomik enerjiye ulaşımı da olumsuz etkileyebilecektir.

Elektrik Piyasası Kanunu'nda da belirttiği üzere; "Arz Güvenliği" için rekabet ortamında özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösteren, mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaf bir elektrik enerjisi piyasasının oluşturulması esastır. Piyasaya müdahaleler, yatırımcıların ve özellikle bu yatırımlara finansman sağlayacak kurumların güvenini sarsmaktadır.

Bu yeni düzenlemenin arz güvenliğini ve iklim politikalarını destekleyici yatırımların sürdürülebilirliğini sağlayacak çerçevede ve piyasaya en az zarar verecek şekilde kısa süreli olarak gerçekleştirilmesi temennimizdir.

Tarımsal arzın sürdürülebilirliği de ekonominin hemen her sektörü ile ilişkili. İklim değişikliğinin etkilerinin yanı sıra maliyet artışı kaynaklı bir gıda enflasyonu sorununuz da var. Tahıl ve yağlı tohumlarda dışa bağımlılığımız gıda arz denkleminde birçok sektörü doğrudan etkilemekte. Yüksek oranlarda gıda atık ve

kaybı da söz konusu. Tüm bunlar çerçevesinde, sürdürülebilir tarımsal üretim planlanmasına, üreticinin desteklenmesine, değer zincirinde verimin artırılmasına, atık ve kaybın azaltılmasına yönelik stratejik orta ve uzun vadeli yapısal iyileştirmeler, gıda arz güvenliğinin ve güvencesinin yanı sıra enflasyonist baskı açısından da yüksek önemde.

İklim değişikliği ile mücadelede önemli bir konu karbon tutan yutak alanların korunmasıdır. Binlerce yıldır coğrafyamızın en önemli zenginlikleri arasında yer alan, yutak alan işlevinin yanı sıra önemli bir istihdam ve gelir kaynağı olan zeytinlik sahalarının ekosistem bütünlüğünde korunması son derece kıymetli. Çevre, iklim, enerji ve ekonomi politikalarımız birbiri ile tutarlı olmalıdır. Kamuoyu vicdanını da derinden etkileyen, zeytinlik sahalarının madencilik faaliyetlerine açılması düzenlemesinin geri çekilmesi yönündeki taleplere kulak verilmelidir.

Değerli Konuklar,

İki yıl süren pandemi, evrensel bir sağlık krizinin yarattığı yeni şartlar, artmakta olan enflasyon, enflasyonla derinleşen ekonomik sıkıntılar ve toplumsal eşitsizlikler, iklim krizi, jeopolitik gerilimler, savaşın toplumsal ve ekonomik etkileri geleceğe umutla bakmamızı zorlaştıran bir ruh halini beraberinde getirebiliyor. Ancak, tam da bu tür zamanlarda ihtiyacımız olan şeyin, içinde bulunduğumuz sarmaldan çıkmanın yolunun, geleceğe yeni bir anlayışla bakmak olduğuna inanıyoruz.

Değerli Konuklar,

“Yeni Bir Anlayışla Geleceği İnşa” çalışmamızın temel noktası şudur: Bir ülkenin refahının asıl belirleyicisi artık ne yer altı kaynakları ne fiziksel sermaye ne de ucuz emeğe dayalı üretimdir. Günümüzde refahın asıl belirleyicisi bir ülkenin maddi olmayan kaynaklarıdır. Biz bu maddi olmayan kaynakları kısaca “insan, bilim ve kurum” olarak özetledik. Yani, insanın yetkinliklerinin geliştirilmesi; bilim-teknoloji ve inovasyona önem verilmesi; ekonomiden demokrasiye tüm alanlarda güvenilir ve kapsayıcı kurumlar ve kuralların yerleşmesi. Ancak ve ancak bu üç unsorda eş zamanlı ilerleme kaydettiğimiz takdirde sürdürülebilir kalkınmayı başarabiliriz. Hedefimiz; ekonomik olarak gelişmiş, uluslararası alanda saygın, toplumsal olarak eşitlikçi ve adil, yeşil dönüşümü başarmış çevreci bir Türkiye olmaktır.

Değerli Konuklar,

Raporumuzun merkezine koyduğumuz ilk unsurun “insani gelişme ve yetkinleşme” olduğunu belirtmiştim. Okul öncesinden başlamak üzere bölgelere, cinsiyetlere ve sosyoekonomik özelliklere göre eğitime erişimde farklılıklar maalesef devam ediyor. İnsanımızın iyi iş ve yaşam koşullarına erişmesi ve ülkemizin ekonomik ve demokratik açıdan gelişimi açısından nitelikli ve kapsayıcı eğitim kritik önem taşıyor.

Ayrıca hepimiz kendi işlerimizden gözlemliyoruz. Teknolojinin hızı, iş yapma biçimlerimizin ve insan kaynağı yetkinlik gereksinimlerinin de hızla değişmesine neden oluyor. 21. yüzyıla uygun teknik, dijital ve sosyo-duygusal beceriler gerekiyor. Elbette bunun yanında, Türkiye'nin nitelikli insan gücü açısından çoraklaşmasını engelleyecek bir ortamı da sağlamalıyız. Beyin göçünü, yakın geleceğimizdeki en büyük sorunlardan biri olarak görüyoruz.

Bir toplumda kadınların yeri ve konumu, insani gelişmişlik düzeyinin en önemli göstergelerinden. Dün 8 Mart Dünya Kadınlar Günü idi. 21. yüzyılda halen kadınlar erkek şiddetine maruz kalıyor, eğitime ve işe erişimde türlü engellerle mücadele ediyor. Örneğin ülkemizde kadınların işgücüne katılımı OECD içinde en son sırada. Bu durum, uluslararası endekslerdeki konumumuzu ve ülkemizin rekabet gücünü de olumsuz etkiliyor.

Kadının her alanda eşit katılımı, zihniyet dönüşümü ve kurumsal politikalarla mümkün. İş dünyası olarak bizim de yapabileceğimiz çok şey var. Geçtiğimiz hafta TÜSİAD olarak, TÜRKONFED'in de içinde olduğu 7 STK ile bir araya gelerek "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Hemen Şimdi" dedik. Bu çağrımıza Mersin iş dünyasının da sahip çıkacağını umuyoruz.

Değerli Konuklar,

Raporumuzda ana unsur olarak yer verdiğimiz ikinci alan "bilim, teknoloji ve inovasyon". Pandeminin getirdiği yeni koşullarla birlikte bilimin önemi tekrar hatırlandı. Dijitalleşme süreci de giderek hızlandı. Bilimsel araştırmaya daha fazla ağırlık vermek, bilim insanlarını hem olanak hem de bilimsel özgürlük bakımından daha çok desteklemek gerekiyor. Hep konuştuğumuz dijital ve yeşil dönüşümü sağlayacak bilimsel ve teknolojik kapasitemizi de güçlendirmeliyiz.

Ekonominin bel kemiği KOBİ'lerin de bu dönüşüm sürecine katkı sağlamaları, girişimcilik ve inovasyon kültürünü besleyecektir. Bu çerçevede TÜRKONFED ile işbirliğimizi çok önemsiyoruz.

Değerli Konuklar,

Raporumuzda yer verilen üçüncü unsur "kurum ve kurallar"dır. Hukukun üstünlüğü; çoğulcu ve demokratik toplum yapısı ile temel hak ve özgürlüklerin teminatıdır. Sivil toplumun karar alma süreçlerine dahil olabildiği, kuvvetler ayrılığının korunduğu, şeffaf ve hesap verebilir bir kamu yönetiminin olduğu, denetleyici ve düzenleyici mekanizmaların özerk olarak görevini yerine getirebildiği bir toplum için, hukukun üstünlüğü ile sağlamaştırılmış kurumlar, hayati önem arz etmektedir. İfade özgürlüğü ve serbest tartışma ortamı, ülkemizde bu ilkelerin güçlendirilmesi tartışmalarında ortak bir zeminde buluşmak için vazgeçilmezdir.

Toplumsal refahımızın artabilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi, gelecek nesillerin kaliteli ve kapsayıcı eğitime ulaşabilmesi, karbon nötr ekonomi ve dijital dönüşümün hayata geçmesi için çimento görevini sağlayan unsur da kurumlar ve kurallardır.

Değerli konuklar,

Maalesef yaşadığımız coğrafya ve ülke gündemimiz geleceğe odaklanmamıza karşı sürekli tuzaklar oluşturabiliyor. Ancak bizler, Mustafa Kemal Atatürk'ün bizlere bıraktığı çağdaş uygarlık seviyesine ulaşma hedefiyle Türkiye'nin aydınlık geleceğine inanıyoruz. Küresel ve ülke gündemleri ağır olsa da, Cumhuriyetimizin kurucu ilke ve değerlerinden güç alan, demokrasisini sağlamlaştırmış, kurumlarını kapsayıcı ve güvenilir hale getirmiş, kadını, erkeği, genci, yaşlısı, girişimcisi, çalışanı ile geleceğe umutla bakan bir ülke olma azmiyle yürürsek, tuzaklara yenik düşmeden, hayal ettiğimiz geleceği birlikte hayata geçirebiliriz. Bu yolda sivil toplum kuruluşlarının, özellikle iş dünyası STK'larının kendi bölgelerinde ve sektörlerinde önemli bir kanaat önderi olmaları nedeniyle ciddi etkisi olacağına inanıyoruz.

Bu toplantının ev sahipliği için ÇukurovaSİFED'e ve katılımlarınız için siz değerli konuklara çok teşekkür ederim.